

Nagovor dr. Aleša Musarja ob podelitvi Steletovih priznanj za leto 2023

Narodna galerija, 27. 5. 2024

Spoštovana predsednica Slovenskega konzervatorskega društva gospa Marija Ana Kranjc, spoštovani generalni direktor Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije Jernej Hudolin, spoštovani generalni konzervator Službe za kulturno dediščino dr. Robert Peskar, spoštovana predsednica Komisije za podeljevanje nagrad in priznanj dr. Nika Leben, cenjeni prejemniki Steletovih priznanj, drage prijateljice in prijatelji naše kulturne dediščine!

Slovenija je bogata dežela. Preplet neokrnjene narave in njenih čudežev, tradicij, ki prehajajo iz generacije v generacijo, umetnosti, ki bogati naš vsakdan ter raznoterih vrst kulturne dediščine, zapuščine naših prednikov, je naše bogastvo, ki se ga ne da meriti v denarju. A vendarle nasledstvo prejšnjih rodov ni neodvisno od materialnih sredstev, ki so nam na razpolago za njegovo ohranjanje. Predniki so nam zapustili tolikšno bogastvo, da delež blagostanja, ki ga namenimo za njegovo varovanje in prenovo, ne zadostuje, kljub temu da je Slovenija uspešna evropska država.

Morda imamo neustrezne prioritete. Morda bi se lahko bolje organizirali. Zanesljivo pa nam ne manjka ljudi, ki imajo znanje in so s srcem posvečeni kulturi in kulturni dediščini. Kako to bogastvo znanja in srčnosti bolje uporabiti, je gotovo vredno razmisleka. Pri nepremični kulturni dediščini, s katero razpolaga država, je po svetu kar nekaj uspešnih zgledov. Pomembno bi bilo omogočiti dolgoročno načrtovanje obnove in gospodarjenja, ki presega proračunske cikle in nekajletne mandate. Pomembno bi bilo imeti možnost bolj neposrednega dostopa do neproračunskih virov sredstev. Ministrstvo za kulturo vodi številne izjemno lepe projekte prenov, a čakalna vrsta je dolga. Vem, da obstaja volja razmišljati široko.

Praksa kaže, da so zares uspešni tisti skladi kulturne dediščine, ki uspejo vključevati prostovoljce iz okolja, v katerem stoji kulturni spomenik. Morda v razmislek: niti en grad v Sloveniji ni več v tisti funkciji, za katero je bil prvotno zgrajen. Da se mu vdahne novo življenje v neki drugi vlogi, potrebuje ljudi, ki s svojim kulturnim spomenikom živijo in so pri njem s srcem.

Ljudje, ki so srčno privrženi ohranjanju in varovanju kulturne dediščine, so tista neprecenljiva dragocenost, s katero se potem zgodijo čudeži. Pripeljemo izza ovinka in zagledamo veličastno obnovljeno zunanje stopnišče gradu Hrastovec, ki mu bo omogočilo prehod v novo življenje. Odprejo se vrata cerkve svetega Petra nad Primožem, in na stropu ponovno sije poslikava v živahnih barvah, kakršne so pozdravljale romarje pred več kot petsto leti. Odprejo se vrata hiše v Celju in stopimo v svet fotografa, ki je tam ustvarjal pred stotimi leti. Odprejo se vrata cerkve svetega Jurija v Šenčurju in zdi se, da bo svetnik v srebrnem oklepu vsak trenutek odjezdil. Odprejo se vrata oranžerije v Dornavi in za njimi je pravi gozd oranževcev, polnih sadežev.

Vse to so čudeži, ki so nastali zaradi srčnih ljudi, ki ljubijo kulturno dediščino. Vsako leto Slovensko konzervatorsko društvo podeli nekaj priznanj tistim, katerih čudeži so vredni posebne nagrade. Kot prejemnik priznanja za leto 2019 lahko rečem, da je izmed vseh dosežkov, diplom in nagrad tisto

priznanje, ki mi pomeni največ. Ker sem ga prejel za delo, pri katerem sem bil zraven s srcem. Ponosen sem, da sem ga prejel skupaj z odgovorno konservatorko in vodjo prenove. Zato bom neskromno dodal: odprejo se vrata Ruske dače in vstopimo v meščanski dom trgovske družine s preloma prejšnjega stoletja.

V soboto je bila posebna oddaja ob 75. obletnici Radia Koper, kar je tudi dosežek kulturnega ustvarjanja, na katerega smo lahko ponosni. Na pogovoru sva bila med enajstimi gosti kar dva prejemnika Steletovih priznanj, poleg mene še piranski župnik Zorko Bajc, ki ga je prejel za leto 2020. Njegovih čudežev je cela vrsta, a včeraj je dodal še enega. Povabil je, da obiščemo zvonik piranske cerkve svetega Jurija.

Niso vsi čudeži takoj očitni, kakšni se pojavijo šele z razmislekom. Prostor tik nad zvonovi, ki se piramidasto pne proti vrhu zvonika, podpirajo tramovi, ki so tam od nastanka cerkve. Drevo, iz katerega so nastali, je bilo že mogočno, ko je Primož Trubar še pridigal po Sloveniji. Rasti je začelo, preden je Krištof Kolumb odplul proti Ameriki. Pogled na tram nas lahko v mislih poveže s časi, ki so sicer predmet zgodovinskih učbenikov in romanov.

Ampak pravi čudež je šele sledil. Izkoristili smo priložnost, ki je na razpolago morda enkrat vsakih sto let ali še redkeje, ko poteka obnova zunanosti zvonika. Povzpeli smo se na vrh. Pa ne le do zadnjega balkona in oken pri zvonovih. Eden mojih prijateljev je, kadar je želel povedati, da je nekaj presežek vseh presežkov, uporabil izraz »špica od turna«. Oder, postavljen za obnovo je omogočil, da smo bili včeraj na špici od turna. Nad nami je bilo samo modro nebo in nadangel Mihael, ki Piranu in vsej slovenski obali kaže vreme.

Oglas nekega mobilnega operaterja pred leti je bil, da si s pticami delijo nebo. No, tisti, ki dajemo svoje srce v ohranjanje naše kulturne dediščine, si nebo delimo z angeli.